

ZGODITAK BOLJITAK

Vrijeme (ni)je novac:

Banka vremena

Ilustracija

Goran Šimac • 12/11/2024 u 09:58 • Uredi

Vrijeme je novac. To je općepoznata tvrdnja koja se može shvatiti na više načina. No najčešće se shvaća na pogrešan način, reći će mnogi. Zašto? Zato što je mnoge potaknula na prevladavajuće stajalište kako treba naplatiti svaki trenutak kojim se raspolaže i *uzeti pare* od svakoga za svaku vrst usluge. Zbog toga nerijetko iščezava esencijalna ljudska solidarnost, umrtvljuje se iskonska potreba da se pomogne susjedu i neznancu, te se smatra glupim nečije besplatno trošenje vlastitog vremena na, primjerice, pomaganje 'bez naknade' starijem bračnom paru da popravi vrata, promjeni žarulju ili ode u trgovinu po namirnice, prevoženje slabijeg pokretnog susjeda na kolodvor ili aerodrom bez da mu se išta naplati.. i tome slično.

Zbog toga će vas u današnjem društvu bez traga empatije (uz napomenu kako – dakako – uvijek srećom postoje sjajne iznimke) *dobro oderati* privatni liječnik, vodoinstalater, taksist... bilo tko. Jer – njihovo *vrijeme je novac*. Navodno. Sve do nekog trenutka u životu kada se obično dramatično spozna kako je to bila golema zabluda.

Što je vrijeme?

Izreći kako je vrijeme novac je prilično je smiono, a jer većina ljudi za života najbolje ne shvati **što je to uopće 'vrijeme'**, a još manje što je njihovo vrijeme, odnosno vrijeme kojim raspolažu dok su živi. O pojmu *novac* beskorisno je i **ne isplati se trošiti** riječi. Jedino se treba prisjetiti činjenice da se papirnate novčanice u trenucima gladi doista ne mogu jesti, niti se njima mogu kupiti neki najvrjedniji i najvažniji doživljaji u ljudskim životima.

Inače, za tvrdnju *vrijeme je novac* se tvrdi da potječe kako potiče iz iz "Savjeta mladom trgovcu", eseja državnika **Benjamina Franklina** iz 18. stoljeća, a pitanje je što bi Franklin, koji je težio biti i filozof, rekao danas kada bi vidio kako se ta njegova umotvorina shvaća u današnjim **temeljito i sustavno dehumaniziranim** kapitalističkim društvima.

Srećom, **uvijek postoje ljudi koji nastoje popraviti društvo, i to besplatno**, bez naknade, motivirani **nenaplativom ljudskošću i žudnjom za općim boljitkom**.

Takvi su bili i oni koji su svojevremeno smislili pojam **'banke vremena' ili 'vremenske banke'**. Kako bi neutralizirali neželjene učinke tvrdnje kako je vrijeme novac i privukli pažnju na korisnu ideju, spretno su se okoristili opće poznatim pojmom 'banka'. Što je to banka vremena? Kome je palo na pamet da se neuhvatljivo i neumoljivo vrijeme može pohraniti u neku banku, zaključati u trezor uza debelih vrata?

Dakako, radi se o igri riječi. Ne postoji blještava blindirana zgrada u kojoj ljudi mogu pohraniti svoje vrijeme i štedjeti ga za budućnost, njime trgovati, kupovati nekretnine i automobile i koješta.

Radi se o pojmu koji je američki odvjetnik za građanska prava **dr. Edgar Cahn** skovao prije pedesetak godina, te je osnovao **TimeBanking** 1980. kao odgovor na smanjenje financiranja socijalnih programa od strane ondašnjeg američkog predsjednika Ronalda Reagana.

Edgar Cahn

Njegova namjera je stvoriti mrežu i platformu za solidarnost koja potiče i nagrađuje dobrovoljni rad potreban za izgradnju jakih i otpornih društvenih zajednica.

Edgar Cahn je otkrio ideju o bankama vremena kao saveznicima u borbi protiv siromaštva te je skovao izraz **“Time Dollars”**, a onda ga zaštitio kao **“Time Bank”**.

Ukratko, koncept je sljedeći: svaka osoba može svoje sposobnosti i vještine upotrijebiti da pomogne nekome tko ih treba – besplatno. Time ‘zarađuje’ vrijeme koje će mu netko drugo posvetiti kada njemu bude potrebna neka usluga, a koju čemu za njega onda netko opet obaviti – besplatno.

TimeBanks dakle evidentira sate koje članovi tog sustava zarade pomažući drugima, a svi sati se jednako vrednuju, bilo za profesionalne usluge ili za jednostavnu susjedsku pomoć.

‘Vremenski dolar’

Za svaki pruženi sat pomoći, član zarađuje jedan **“vremenski dolar”** ili **“vremenski kredit”**, koji primatelj može vratiti pomažući nekom drugom.

To je postalo svojevrsni hit u SAD-u: **TimeBanking** je omogućio ljudima da se okupe, izraze svoju snagu i obnove praksu uzajamne brige povezujući neiskorištene društvene kapacitete s nezadovoljenim društvenim potrebama.

Edgar bi često pitao: “Postoji li nešto što biste željeli ostvariti?”.

Njegova misija je bila da svaka potrebna osoba osjeti da je njihov problem važan i da za njih postoji rješenje i da netko ima vremena da rješava njihove probleme i da nije ostavljena. Za njega kažu kako je imao najviše ideale i svakodnevno se zalagao za socijalnu pravdu, te kako je neprekidno inspirirao ljude na djelovanje za bolji svijet.

Ukratko, vremenska banka radi s vremenom ono što druge banke rade s novcem: pohranjuje ga i trguje njime. “Vremensko bankarstvo znači da za svaki sat koji date svojoj zajednici, dobivate kredit za sat vremena”, objašnjava **Krista Wyatt**, izvršna direktorica neprofitne organizacije **TimeBanks.Org** sa sjedištem u DC-u, koja pomaže volonterima uspostaviti lokalne vremenske banke diljem svijeta.

Nitko ne zna točan broj, ali tisuće banaka vremena s nekoliko stotina tisuća članova uspostavljene su u **najmanje 37 zemalja, uključujući Kinu, Maleziju, Japan, Senegal, Argentinu, Brazil i u Europi, s preko 3,2 milijuna razmjena.** Postoji vjerojatno više od **40.000 članova u više od 500 banaka vremena u SAD-u**, smatra se.

Npr., u američkom gradu **Sebastopolu** 250 stanovnika ima vremenske bankovne račune na kojima štede i po potrebi podižu sate.

-Steve, koji živi u susjednom bloku, odvezao je mene i mog partnera do zračne luke Santa Rosa. Ken je popravio ledomat u našem hladnjaku, a Elaine je radila neke električne radove- Stekla sam pritom divne prijatelje koje inače ne bih upoznala. Radi se o stvaranju zajednice i želji za biti dio zajednice. Takvo što nema cijenu. Banke vremena grade društveni kapital – pojašava **Gill iz Sebastopola**, glavni koordinator lokalne vremenske banke, a koji zauzvrat voli ponuditi svoju stručnost s računalnim programiranjem, uređivanjem i financijskim planiranjem.

David Gill došao je u banku vremena kao i većina njegovih susjeda. Ne sjeća se gdje je prvi put čuo za to prije nekoliko godina, ali odmah mu se učinila odličnom idejom. Prijavio se, počeo ga koristiti, a sad dobiva plaću u valuti koju najviše cijeni: satima.

Inače, kad se već mora izraziti u nekoj valuti, izračunalo se kako svaki volonterski sat vrijedi oko 29 dolara.

-U St. Gallenu, u Švicarskoj, samo članovi stariji od 50 godina mogu se pridružiti lokalnoj **Stiftung Zeitvorsorge** ili "**Fondaciji Time Care**", koja je osnovana 2011. i ima 320 članova koji su radili više od 80.000 sati. Dok je banka vremena u Sebastopolu više usmjerena na praktične usluge kako bi se popunila praznina kojom se druge društvene usluge ne bave, članovi u St. Gallenu redovito pomažu starijim osobama obaviti poslove, kupovati namirnice, odvesti ih liječniku ili im jednostavno prave društvo. I ovdje grad jamči program, nadajući se da će pomoći starijim osobama da dulje ostanu u svojim domovima i samostalno žive jer je 75 posto mještana u anketi izjavilo da se nada što duljem ostatku u svojim domovima. – piše o temi vremenskog bankarstva portal **Reasons to be Cherfull**.

Vremenski bodovi i krediti

A evo sad, ako imate vremena za čitanje, i nekoliko temeljnih načela **Vremenskog bankarenja**: svačije vrijeme se jednako cijeni.

Jedan sat pružene usluge donosi jedan sat vremenskog kredita, bez obzira na vrstu pružene usluge, a vrsta usluga koje se razmjenjuju može uvelike varirati—uobičajeni primjeri uključuju poduku, brigu o djeci, kućne popravke, kuhanje, prijevoz i druženje.

Fokus je na vještinama i podršci koju pojedinci mogu ponuditi i dobiti unutar svoje zajednice.

Sudionici zarađuju vremenske bodove za usluge koje pružaju drugim članovima TimeBank-a. Na primjer, ako nekome pomognete u vrtlarstvu jedan sat, zaradit ćete jednokratni kredit.

Ti se krediti zatim mogu koristiti za "kupnju" usluga od drugih članova, omogućujući tako članovima da dobiju pomoć na temelju svojih potreba.

Bankarstvo vremena naglašava izgradnju odnosa i veza zajednice. Potiče ljude da se više uključe u svoju lokalnu zajednicu, njegujući povjerenje i suradnju među članovima.

TimeBanking je sveobuhvatan, dopuštajući svima da sudjeluju bez obzira na njihovu financijsku situaciju ili socio-ekonomsko stanje. Vrijeme svake osobe jednako se cijeni, promičući osjećaj jednakosti među sudionicima.

Ali, kao i veliki broj najznačajnijih dostignuća ljudskog roda iz područja estetike, filozofije, tehnologije, pjesništva, raznih društvenih, duhovnih i tjelesnih vještina..., i ovaj je došao s Dalekog istoka, tj. **Japana**.

Teruko Mizushima bila je japanska kućanica, autorica, izumiteljica, društvena komentatorica i aktivistica zaslužna za stvaranje prve svjetske banke vremena još u vrijeme Drugog svjetskog rata, a potom formalno 1973. godine.

Mizushimino umijeće šivanja pokazalo se neprocjenjivim za njezinu obitelj tijekom i nakon rata, jer je u vremenima teške neimaštine i gladi zbog suludih ratova japansko stanovništvo patilo od ogromne materijalne nestašice. Mizushima je tada ponudila svoje vještine šivanja u zamjenu za svježe povrće. U to je vrijeme počela razvijati svoje ideje o ekonomiji i relativnoj vrijednosti rada, objavljivati svoja stajališta u medijima...

Godine 1973. pokrenula je svoju grupu **Volunteer Labor Bank** (kasnije preimenovana u **Volunteer Labor Network**). Do 1978. godine banka je narasla na približno 2600 članova. Članstvo je uključivalo ljude svih dobi, od tinejdžera do sedamdesetogodišnjakinja. Većina članica bile su domaćice u tridesetim i četrdesetim

godinama. Članovi su bili organizirani u više od 160 lokalnih podružnica diljem zemlje, kojima je koordinirao sjedište smješteno na Mizushiminom imanju.

‘Imate ljubavi za dati’

Teruko Mizushima

Teruko Mizushima bila je vizionarka koja je stvorila prvu svjetsku banku oslanjajući se na ideje koje je razvijala od 1940-ih.

Svoju je banku temeljila na jednostavnom konceptu da bi svaki sat vremena danog kao usluge drugima mogao zaraditi recipročne sate usluga za onoga koji ih daje u nekoj fazi u budućnosti. Predviđela je da pojedinci mogu dati vrijeme kada su manje zauzeti i iskoristiti ga kasnije kada je to potrebno. Na taj bi način mogli učinkovitije iskoristiti vrijeme tijekom svog života i mogli dobiti pomoć kada im je potrebna u starosti. Mizushima je usput rješavala velike probleme u japanskom društvu, jer sve donedavno, unatoč općenitom napretku, nisu imali dobro razrađen sustav za skrb o starijim građanima.

Do 1983. mreža koju je pokrenula i isplela imala preko **3800 članova organiziranih u 262 ogranka**, uključujući ogranak u Kaliforniji.

Na neki način, banke vremena postala poboljšana verzije onoga što je nekoć bilo posve normalno i uobičajeno u ljudskim zajednicama, a to je da ljudi, susjedi i kolege u svojim zajednicama nesebično i bez ikakve naklade pomažu jedni drugima.

I usput se dobro osjećaju.

Na koncu, postalo je jasno kako najvrijednije u projektu banke vremena nisu besplatne usluge, već činjenica da se njome ljudi potiču da koriste najbolje od sebe i postaju bolji, i sebi i drugima. ci vremena

-Shvatila sam kako je najvažnije to što sve ovo ljudi rade iz vlastitog dobrog srca – zaključila je **Wyatt iz Time bankinga**.

I prisjetila se znakovite anegdote.

-Prije mnogo godina jedna se žena jako uzrujala i bila je jako uznemirena jer, kao što je rekla Edgaru Cahn, ‘Ja nemam što dati.’ Edgar Cahn ju je saslušao i konačno odgovorio: ‘Vi imate ljubavi za dati.’ Tad je cijela prostorija u kojoj je bilo puno ljudi jednostavno utihnula –prisjeća se **Wyatt**.

Ako ste imali vremena za pročitati ovaj članak, vjerojatno, odnosno posve sigurno, danas imate vremena i za svoje dragocjeno vrijedno vrijeme pokloniti nekome drugome, što će te nesumnjivo i učiniti.

Ilustracija

Twitter

Facebook

WhatsApp